

Fatalne žene realizma

Malčić, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:417938>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

MAJA MALČIĆ

Tolstojeva Ana Krenjina i Kovačičeva Laura kao fatalne žene realizma

Završni rad

Pula, rujan 2017. godine

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

MAJA MALČIĆ

Tolstojeva Ana Krenjina i Kovačičeva Laura kao fatalne žene realizma

Završni rad

JMBAG: 0303036187

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Svjetska književnost od romantizma do suvremenosti

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentor: Doc.dr.sc. Igor Grbić

Pula, rujan 2017. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom
_____ koristi na način
da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi
Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova
Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o
autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja
otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis _____

1. UVOD.....	6
2. Kreatori realizma na papiru.....	7
2.1. Lav Nikolajevič Tolstoj.....	8
2.2 Ante Kovačić.....	9
3. <i>Ana Karenjina</i>	10
4. <i>U registraturi</i>	12
5. Fatalne žene u književnosti.....	14
5.1. Žrtve ili fatalne žene?.....	15
6. "Uzoran" život Ane Karenjine.....	16
7. "Laura" u raljama" života.....	18
8. Ana pod krinkom žrtve.....	20
9. Zapečaćena fatalnošću.....	22
10. Ana Karenjina kao skrivena <i>femme fatale</i>	24
11. Najfatalnija žena hrvatske književnosti.....	30
12. ZAKLJUČAK.....	33
13. Literatura.....	34
14. SAŽETAK.....	35

1. UVOD

Kada govorimo o velikoj književnoj epohi koja je "izrodila" možda najslavnije autore, tada naravno, govorimo o realizmu. Javio se u drugoj polovici devetnaestoga stoljeća s težnjom da književnost "preslika" na papir točno onakvu stvarnost kakvom su je tada doista vidjeli. Zašto ne bismo prikazali kako propada pojedinac, kako se raspada aristokratska obitelj, kako je preljub dio svakidašnjice itd.?! Sve teme koje su prevladavale u tom razdoblju mogle su se pronaći šetajući ulicom, prisluškujući razgovore na cesti te na koncu konca i u kući gotovo svake obitelji. Realizam spoznaje ono što jest, doista onako kako jest. Nema uljepšavanja istine, ne postoji lažna krinka koja na kraju ne biva skinuta. Razrađuju se neke teme otprije poznate širem čitateljstvu, ali na bitno drugačiji način. Uvelike tome pridonosi težnja da se književnost približi čovjeku te da se on sam u djelu može pronaći. Realizam možemo smatrati jednim od "najraspisanijih" i najplodonosnijih književnih razdoblja. Prisutnost životnih priča, teških situacija, tragedija pojedinaca ili kakve skupine rezultirali su "sastavljanjem" stvarnosti na bezbroj stranica, u kojoj se svatko od nas, i dan danas, može pronaći i uživjeti se u nju. Doticaj umijeća autora i priče koja se događa u bliskoj im okolini svakako predstavlja formulu za dobro realističko djelo. Kao zemlje koje su se u doba realizma proslavile naglašavamo Francusku sa svojim izvrsnim autorima kao što su Hanri Beyle (Stendhal), Gustave Flaubert te Honore de Balzac. Francuskom realizmu rame uz rame stoji onaj ruski. Definitivno, za rusku književnu povijest realizam predstavlja procvat i buđenje. Predstavlja ruskih, u budućnosti, bezbroj godina slave te književnih ostvaraja koji su utjecali na čitavu Europu. Među prvima ističe se Nikolaj Vasiljevič Gogolj sa svojim magijskim realizmom. Zatim poznajemo Lava Nikolajeviča Tolstoja o čijem će najuspješnijem djelu, uz *Rat i Mir*, biti govora u ovome završnome radu. Njima uz bok stoje Dostojevski, Turgenjev i Gončarov. Nakon izdvojenih možda najvećih imena europskoga realizma, na red dolazi i hrvatski realizam koji je, također bio uvelike uspješna epoha. Socijalna tematika obitavala je u hrvatskome realizmu, a njome su se "pozabavili" Ksaver Šandor Gjalski, Vjenceslav Novak, Josip Kozarac, Silvije Strahimir Kranjčević, Eugen Kumičić te u konačnici i Ante Kovačić čiji će lik fatalne žene postati glavnom predstavnicom fatalnih protagonistica u hrvatskoj književnosti uopće. Kako je Tolstoj stvorio lik Ane, ostavivši čitatelju na volju da presudi je li fatalna ili ne, je li Kovačić kreirao "čistu" fatalnu ženu, imaju li njih dvije sličnosti ili su pak potpuno različite - sve to otkrit će nastavak ovog rada.

2. Kreatori realizma na papiru

Kao i u prijašnjim književnim epohama, iako pišu u istom razdoblju, svaki je pisac kreator nečeg novog, do tada možda viđenog, ali ne na isti način prenesenog. Svaki od njih u sfere čitalačke publike unosi "čestice" vlastitih misli, načina na koji sagledavaju svijet, unutarnje nemire i želje. Suludo bi bilo shvatiti djelo kao tekst, kao priču koju je autor samo napisao. U toj se priči i likovima nalazi on, sa svim svojim manama i očekivanjima koje iznosi putem umjetničkih ostvaraja. Djelo je poput njegova ogledala, a upravo smo mi, u njegovim očima, toliko "veliki" da se odvažio priznati nam vlastite čežnje te nas pustiti da o tome stvaramo vlastiti sud i odlučujemo jesu li doista njegove misli predočene na kvalitetan, "visokoumjetnički" način.

O piscima, kao svojevrsnim stvoriteljima najjačeg sredstva koje čovjek umije koristiti za svoga ovozemaljskoga života, valja promisliti gledajući čitav njihov život. Svaki od njih, iz nekog je razloga, napisao to što je napisao i kreirao likove baš te koje je kreirao. Pisci su arhitekti stvarnosti u kojoj žive i građevinari onoga što vrijeme i razdoblje nose sa vlastitim doprinosom u gradnji.

Baš kao i sve prije njih i autore realizma možemo definirati na ovaj način, ali s još većim naglaskom na tome da su arhitekti stvarnosti. Realizam u kojem su živjeli i stvarali dodijelio im je titulu onih koji preslikavaju stvarnost, kreiraju njezin nacrt na papir te je, u konačnici, doradenu serviraju onima koji će ju, pri procesu čitanja, u vlastitim mislima graditi. Iako riječ realizam zvuči grubo, surovo i točno onako kako jest, i dalje nam ostavlja prostora stvarati različite poglede na iste stvari.

Čitav realizam možemo definirati kao dokumentarni film u kojem sudjeluju razni ljudi s različitim životnim pričama s kojima se možemo poistovjetiti. Nadam se da će ovaj rad uspješno potvrditi činjenicu koliko čitava epoha doista pušta slobodu volji i načinima na koje doista možemo shvatiti svakidašnju okolnost te ju takvu prihvatiti, ali i za nju pronaći argument.

2.1. Lav Nikolajevič Tolstoj

Kada govorimo o Tolstoju, pritom mislimo na jednog od najvećih svjetskih romanopisaca i autora uopće. Rođen je u kolovozu 1828. godine te potječe iz plemićke obitelji. Na početku biva student prava i orijentalnih jezika, no odustaje od studija te sve više počinje izražavati nezadovoljstvo funkcioniranjem društva i priželjkuje društvene promjene. Tolstoj je baš kao i mnogobrojni veliki autori vodio pomalo razvratan život. Upravo zbog svojih slabosti upada u kockarske dugove te se zbog toga pridružuje bratu Nikolaju i postaje vojnikom.¹

U realizmu se, prije dolaska Tolstoja, bilježi nedostatak atmosfere i čovjekova karaktera te prikaz sudbine u ratnim uvjetima. "Sve je u njegovoj ličnosti i životu bilo kao predodređeno da baš on izvrši tu misiju. Dugo, neumorno i usplahireno je tumarao tim grozničavo mirnim svetom, u potrazi za njegovim i svojim smislom..."² Tolstoj je svoja mišljenja i stavove počeo izražavati kroz svoja djela koja su na početku bila u nostalgičnom tonu kao što su *Djetinjstvo*, *Dječastvo i Mladost*. Nakon toga sudjeluje u Krimskome ratu te objavljuje *Sevastopoljske skice*. Pri svome putovanju Europom vraća se razočaran ljudskom ravnodušnošću građanskog sloja te još više biva potaknut na ljubav prema kmetovima i seljacima. Kada se kmetstvo ukinulo počinje zagovarati slobodu kršćanske nauke odnosno vjeru u Boga, ali ne i svetih ljudi o kojima je pisala Biblija. "Godine 1862. oženio se Sofijom Andrejevnom Behrs, kćeri dvorskog liječnika, s kojom će imati trinaestero djece. Sofija je bila njegova tajnica, suradnica u prepisivanju rukopisa, korektorica, brinula se o obitelji i kući te financijama cijelog imanja."³

Vodio je zanimljiv i turbulentan život, a njegov su književni rad definitivno obilježila dva planetarno popularna djela, a to su *Rat i mir* i *Ana Karenjina*. Uz djela pisao je Tolstoj članke i traktate. Umro je na željezničkoj stanici u studenom 1910. godine. Kako je i prije spomenuto autori unose sebe u likove iz vlastitih djela, stoga je nemoguće ne zamijetiti kako su i Tolstoj i njegova zasigurno najpopularnija junakinja okončali na istom mjestu. Dakle, kada uzmemo u obzir čitav ruski, ali i svjetski realizam zasigurno će nam među prvim djelima pasti na pamet upravo *Ana Karenjina*.

¹<http://www.hnk.hr/biografije/lav-nikolajevic-tolstoj/>

²Stojnić, Mila, *Ruski pisci*, knjiga II, Nastavna biblioteka, Sarajevo, 1974, str. 4

³<http://www.hnk.hr/biografije/lav-nikolajevic-tolstoj/>

2.2 Ante Kovačić

Autor o kojem ću govoriti, hrvatski je novelist i romanopisac Ante Kovačić. Kovačić se rodio 1854. godine. Klasičnu gimnaziju završava 1876. godine, nakon čega radi kao odvjetnički pripravnik. Već se za školskih dana Kovačić dokazao kao kvalitetan pisac te za vrijeme svog najplodonosnijeg rada piše ponajbolja djela hrvatskoga realizma. Kovačić nije imao nimalo lak život, iako odvjetnik, živio je na rubu siromaštva. "Izmučen, uspio je doktorirati, položiti ispit za samostalnu advokaturu, a malo prije smrti u nastavcima objaviti svoje životno djelo, roman *U registraturi*, jednu od najboljih knjiga svih vremena."⁴ Njegova prva veća proza djelo je *Baruničina ljubav*. Kako navodi Prosperov Novak u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* polemizirao je Kovačić, u navedenom djelu, sa svojim prvim kritičarom Rikardom Jorgovanićem. I u *Baruničinoj ljubavi* i *U registraturi* razrađivao je Kovačić slučajeve samoubojstava, ali i fatalnih žena. Kako se pozabavio već spomenutom temom fatalnih žena, stvorio je najfatalniji ženski lik u hrvatskoj književnosti.

Otvora Kovačić u svojim romanima mnogo *tabu* pitanja, piše o svakidašnjim životnim situacijama onoga vremena, problematizira odnose unutar obitelji, odnose selo – grad itd. Na vrlo direktan način opisuje razliku između bogatih i siromašnih te se vrlo intenzivno pozabavio psihologizacijom svojih likova. Kroz lik Laure, o kojoj će biti riječ u ovom završnom radu, predočio je važnost djetinjstva na kasniji život odnosno na ponašanje pojedinca. Kroz njegove se tekstove daje iščitati kako niti jedna osoba nije zla ukoliko sa sobom ne vuče nekakvu traumu ili već spomenuto loše djetinjstvo. Baš kao i Tolstoj, i Kovačić nam je ostavio otvoreno pitanje je li njegova protagonistica Laura doista samo fatalan lik ili i nju treba promatrati kroz periode njezina života.

Pred kraj svoga života Ante Kovačić doživljava niz manijakalnih napada te je svoj život skončao u stenjevačkoj ludnici 1889. godine.

⁴Prosperov Novak, Slobodan, *Povijest hrvatske književnosti*, svezak II., Marjan tisak, Split, str. 108

3. Ana Karenjina

Roman Ana Karenjina prvi puta, kao roman u cijelosti, izlazi 1878. godine u Moskvi. Odmah na početku zanimljivo je izdvojiti misao Milivoja Solara koji kaže: "Taj je roman u smislu karakterizacije ženskih likova svršetak realizma i početak modernizma: on je prekretnica."⁵ U njemu se obrađuje jedna od većih tabu tema uopće. Potrudio se Tolstoj "zapetljati" situaciju time što je u glavni lik "žrtve" usadio načine ponašanja i odlike klasične *femme fatale*. Uopće, roman kroz čitavu svoju radnju prati dvije ljubavne priče potpuno različitih karaktera. Jedna je ona Levinova i Kittyna, dok je druga Anina i ona Aleksija Vronskoga.

Na samom početku romana upoznajemo obitelj Anina brata koja se nalazi u problemima zbog Stjepanove prijevare. Stjepan Arkadijevič simpatičan je i svima drag državni službenik koji se uz ženu i djecu nikako nije uspio skrasiti te zadovoljstvo pronalazi u drugim ženama. Kako bi se pomirio sa ženom u pomoć zove svoju sestru Anu Karenjinu, koja u konačnici uspijeva nagovoriti Stjepanovu ženu Doli da mu oprost. Već kod tog čina uviđamo Anino odobrenje prijevare kojega kasnije možemo povezati sa čitavim njenim karakterom. Ana u kuću Oblonskih dolazi kao udana, majka te izvanredna žena sa visokim položajem u društvu. U svom kratkom posjetu bratu i njegovoj obitelji upoznaje Ana Vronskoga koji joj kasnije postaje ljubavnik te okidač svih njenih negativnih strana. Usporedno s Aninim životnim nedaćama odvija se prekrasna ljubavna priča između djevojke Kitty (sestra Stjepanove žene) i Levina. Možemo pratiti nevinu i nesebičnu ljubav dvoje mladih, a paralelno si predočavati scene međuljudskih odnosa kakve nikada ne bismo poželjeli.

Možemo uočiti zanimljivu reakciju u stanju zaljubljenosti, a to je ta da Ana, u trenutku kada doživljava ljubavnu ekstazu, kada njena strast kulminira, pokazuje svoje slabosti i mane, a ponajviše želju za vlastitim užitkom, ne misleći pritom ni na koga drugoga. Iako bismo očekivali njezina "lomljenja" oko važnih životnih pitanja, s velikom je lakoćom odlučila udovoljiti sebi. Kroz čitav roman njezin zakoniti muž Karenjin te njezin ljubavnik Vronski predstavljaju žrtve njezinih hirova i potreba. Kako radnja odmiče Ana je sve psihički labilnija te počinje osjećati kako je čitav svijet protiv nje. Ne uspijeva pomiriti s činjenicom da svaki prijestup snosi posljedice koje moramo prihvatiti te zbog toga svakodnevno upada u krize s naletima ljubomore i bijesa. Dok ona pokušava učiniti svoj život ljepšim, njezino prvo dijete

⁵Solar, Milivoj, *Smrt Sancha Panze*, Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 144

živi s ocem i žudi za majkom, a drugo dijete živi s njom, no ipak ne dobiva majčinsku ljubav koja joj je potrebna.

Kroz čitav roman Tolstoj ističe Aninu iskrenost koja se u puno situacija negativno odrazila po nju samu. Njezin lik je zasigurno glas realizma koji u svome tonu doziva modernizam; čovjeka kakav on doista jest: sebičnog, ponekad dobrog, ponekad lošeg, nekonstantnog, ali nadasve onoga koji će za vlastito dobro pobuniti, podići svoj glas pa makar i u sebi. Tragičan kraj, kojim Tolstoj još pobliže dočarava surovost realizma te brutalnost koja će slijediti u modernizmu, označen je samoubojstvom protagonistice. Ana Karenjina se ubila zbog svojih neostvarenih želja, života kakvog nije priželjkivala, ali ga je vodila.

"Tu je, a ne u nevažnom Dujardinovu djelu, početak romana struje svijesti i tehnike izravnog unutarnjeg monologa." ⁶ Navodi Solar kako Ana iznosi svoje mišljenje kao da je nitko ne sluša odnosno da Tolstoj piše kao da ona tako govori. ⁷ Bitno je to za književno razdoblje u kojem je nastala, ali i za ono koje tek slijedi. Otvoreno mišljenje glavne ženske junakinje postavlja novu dimenziju. Govorila je Ana protiv čitavog društva pa tu možemo osjetiti bunt samog autora koji kroz lik Ane pokušava iznijeti svoje mišljenje o svome okruženju. Roman je ovo u kojemu se upoznajemo s različitim ljudskim karakterima, običajima, načinima ponašanja pa i sudbinama u konačnici. Puno sitnih isprepletenih radnji i događaja čine ovaj roman jednim od najpopularnijih romana svjetske književnosti uopće.

⁶Solar, Milivoj, *Smrt Sancha Panze*, Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 145

⁷Isto, str. 145

4. U registraturi

Drugi ženski lik o kojem će biti govora u ovome radu zaživio je u romanu *U registraturi* autora Ante Kovačića. Roman je to koji je 1888. godine izlazio u nastavcima u časopisu *Vijenac*. Prvi put, kao knjiga izlazi tek dvadeset i dvije godine nakon. Dubravko Jelčić nam kazuje kako "u svakoj nacionalnoj književnosti, među velikim i nezaobilaznim djelima u stihu i prozi, postoji i nekoliko temeljnih i neponovljivih kojima ona, a često i književnost uopće, zahvaljuje svoj umjetnički razvoj i estetski napredak."⁸

Za početak, važno je istaknuti kako čitav roman, odnosno priču unutar romana pripovijeda spis u kojemu je Ivica Kičmanović zapisao svoj život prije odlaska u grad te sam boravak tamo. Spis najprije pripovijeda u 1. licu, a zatim je čitav roman pisan u 3. licu. Započinje sa Ivičinim životom na selu, odnosima među seljanima te se poseban značaj pridaje opisima njegova oca. "Ivica je u školi bio iznimno nadaren đak. Zato su učitelj i župnik preporučili njegovu ocu Jožici Zgubidanu da ga, poslije osnovne škole, pošalje u grad na daljnje nauke."⁹ Odluči se Zgubidan na taj potez te pomoću svoga rođaka Jurića, koji u gradu bijaše radio kao sluga, pošalje Ivicu na školovanje u kojem će mu pomoći gospodar njegova rođaka. Pri svom dolasku u grad, smjestio se Ivica u kući bogatog i "plemenitog" Mecene. Ivica je za vrijeme svoga boravka u toj kući, ali i gradu, upoznao život kakav do tada nije poznao. Navikao je Ivica na povezanost ljudi, a to u gradu nije postojalo. "Upoznao je pokvarenost gospodskih slugu, servilnost i glupost gradskih poluinteligenata."¹⁰ Prilikom jedne od svečanih večera koje je Mecena organizirao ugleda Ivica Lauru, Meceninu štićenicu i rođakinju. Rođakinja je bila samo krinka ispod koje Mecena sakrio svoju ljubavnicu. Mlada i lijepa Laura G. svidjela se Ivici baš kao i on njoj. Upoznali su se oni, a već pri prvom dužem susretu uspio ju je Ivica razljutiti i u njoj izazvati nešto što ga je plašilo. Već prilikom sljedećeg susreta ispriča Laura čitavo svoje djetinjstvo mladom Ivici. Tu se njihov odnos produbi te Ivica prvi puta odlazi u Laurinu sobu. Nakon što ih je Mecena tamo uhvatio, izbacio je Ivicu iz kuće te time Kovačić stavlja točku na prvi dio romana.

Drugi dio počinje retrospektivno. Nakon što je prikazao par prizora seoskoga života ponovno se vraća u grad gdje opisuje bolesničko stanje Mecene. Upravo nakon toga, prvi se

⁸ Jelčić, Dubravko i drugi, August Šenoa, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 47

⁹ Isto, str. 50

¹⁰ Isto, str. 51

put, uistinu prikazuje Laurina zla strana na dijelu. Laura je umjesto lijeka Meceni podvalila otrov te je on umro. Odmah nakon, uslijedila je Jurićeva nepažnja, buknuo je požar te je izgorjela kuća i Mecenin leš. Za vrijeme svih tih događaja vratio se Ivica svome seoskome životu gdje je upoznao mladu susjedu Anicu koja se odmah zaljubila u njega. U isto se vrijeme odvijalo Laurino otkivanje vlastitoga podrijetla. Saznala je kako je čitav život bila ljubavnica vlastitome ocu. Ivica se nije uspio vratiti u grad jer ga je Laura "preduhitrila" te pored kuće njegova oca sagradila je svoju "kapelicu". Živjeli su tako njih dvoje sve dok se Ivičine misli nisu počele kretati u smjeru grada te dok nije počeo razmišljati kako bi bilo dobro završiti započeto školovanje. Saznaje Ivica u gradu za afere njegove Laure s kanonikovim sinom Mihom te putem pisma raskida s njom.

Nakon njihova raskida Laura i Miha dolaze živjeti u grad, no kako je Miha često putovao zbog posla Laura se opet često osjećala sama. Vrativši se jednom prilikom u grad doveo je Miha svoga prijatelja Ferkonju. Odmah je počela njegova sumnja u bliske odnose Laure i njegova prijatelja. Laura se ni za Miha nije htjela vezati te ga je uz pomoć Ferkonje ubila. Odmah nakon toga ubila je i Ferkonju; bilo je to u vrijeme kada je već osnovala hajdučku družbu. Nakon što se riješila svih muškaraca, pokušala je Laura vratiti Ivicu, no on ju je odbio te je rekao kako će se vjenčati s Anicom. Na svadbi je prevladavala i kružila priča o strašnim Laurinim djelima pa je Laura svojom pojavom to i dokazala. Upala je sa svojom družbom na svadbu i otela mladenku. Nakon nekoliko dana pronašli su je mrtvu. Na samom kraju Lauru su osudili na smrt, a spis se vraća u registraturu gdje sjedi Ivica. "...Star, nagrizen alkoholom, doživljava delirium tremens, potpaljuje registraturu, te u strašnom ognju sam izgori."¹¹

¹¹ Jelčić, Dubravko i drugi, August Šenoa, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 53

5. Fatalne žene u književnosti

Kada govorim o fatalnim ženama kao pojavama u književnosti, javile su se one kao takve u razdoblju romantizma. Naravno, i ranije su postojale žene koje bismo mogli prozvati fatalnima, no iza tog izraza nisu se skrivale do već navedenog razdoblja. Nakon romantizma, pojavljuje se lik fatalne žene i u realizmu koji je svakako, možda i ponajviše dočarao više izdanja u kojima se one mogu pojaviti. "Tijekom vremena oblikovao se, dakle, gotovo kod svih naroda arhetip kobne žene koja u sebi objedinjuje sve poroke, strasti i požudu."¹²

Uglavnom su to žene prekrasnoga izgleda, zavodljivoga pogleda, iznimne inteligencije te privlačne u svakom smislu. Njihova pojavnost uzburka strasti ne samo muškarcima, već u mnogim prilikama i ženama. Naravno, kod žena govorimo o strastima koja se odnose na divljenje i veličanje žene poput koje bi htjele biti. Upoznali smo mnoštvo žena koje su s lakoćom zavodile muškarce, s lakoćom ih ostavljale, zaboravljale prave vrijednosti radi strasti itd.

U početku su, kao što znamo, nekakve "fatalne" žene predstavljale vile koje bi se na kraju pokazale kao zlobne, ali uvijek, već spomenutog, neodoljivog izgleda i šarma. Još od Biblije upoznajemo žene zavodnice, bludnice, one koje nikako i nikome nisu mogle poslužiti kao uzor. Nadalje, srednji vijek pokušava prikazati ženu kao nužno zlo, a to je čini pomalo fatalnom. Nakon toga, kako u svjetskoj pa tako i u našoj književnosti pojavljuje se sve veći broj žena koje nisu uzorne i one koje su bile krive za razaranja sudbina muškaraca. Već naš vrsni komediograf Marin Držić u svojemu dramskome djelu *Dundo Maroje* povezuje protagonista Maru s kurtizanom Laurom koja ga očara te od njega dobiva sve što poželi, a nakon bankrota ga ostavlja i polazi za bogatoga Uga. Također, to možemo uočiti u religioznoj poemi Ivana Gundulića *Suze sina razmetnoga*. Djevojka zbog koje je propatio i posvadio se s ocem nije bila imenovana, ali se jako dobro mogla osjetiti njezina prisutnost te krivica radi moralne i materijalne propasti sina.

Valja spomenuti i jednu naturalističku junakinju koju također možemo svrstati pod kategoriju fatalne. Govorimo, dakako, o *Therese Raquin*. Nju svakako možemo, jednim dijelom, usporediti s Anom. I ona je baš, poput Ane bila ljubavnica koju su proganjala njezina (ne)dijela. Nakon Therese u ovu kategoriju pripala je i *Emma Bovary*. Ona je čak i ponajviše

¹² Nemeć, Krešimir, *Tragom tradicije: ogleđi iz novije hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 1995., str.60

fatalna te se autor njezinu fatalnost nije trudio sakriti između redova. Emma je mijenjala partnere radi vlastitih užitaka i vlastite dobiti.

Naravno, u nastavu teksta analizirat ćemo samo dva ženska lika: Anu Karenjinu, kao jednu od najvećih ženskih predstavnica svjetske književnosti uopće te Lauru G. koja je s druge strane prvi pravi, jasno oblikovani i definirani lik fatalne žene u hrvatskoj književnosti.

5.1. Žrtve ili fatalne žene?

Doista, kada razmišljamo o tome što podrazumijevamo pod pojmom žrtve, na pamet nam većini padne gotovo ista stvar. Žrtva je netko tko je fizički ili psihički maltretiran, neshvaćen, dobar, ali iskorišten i još niz drugih "epiteta". S druge strane, kada razmišljamo o pojmu "fatalno" ipak valja promisliti malo duže. Fatalno asocira na nešto pogubno, ali pogubno za koga? Imamo lik fatalne žene koja može biti pogubna za druge, ali i za sebe. Što sve fatalna žena mora imati da bi nosila tu titulu? Mnoštvo pitanja otvara se na spomen toga pojma.

Nije lako odrediti je li neka od naših junakinja fatalna ili je ona žrtva, ili pak može biti i jedno i drugo. Naravno, moguće je da netko zbog toga što je čitav život bio žrtva odjednom postane fatalan i poguban za ljude oko sebe.

Na početku valja definirati status Ane Karenjine. Njezin se lik uglavnom prikazuje kao lik žrtve, neshvaćene, dobre žene iz koje ne progovara ništa drugo doli patnja uzrokovana ljudima oko nje. Nasuprot njoj stoji Laura G. koja slovi za najfatalniju ženu hrvatske književnosti uopće bez da se, u većini slučajeva, spominje mogućnost da je Laura ustvari nečija žrtva.

Dvosjekli mač je u oba slučaja; te je bilo doista izazovno i nadasve zanimljivo istraživati i dokazivati prvenstveno njihove crte koje ih čine fatalnim ženama, a nadalje i one koje ih mogu učiniti žrtvama iako ih kao takve možda ne poznajemo. Kreator Ane Karenjine njezinu je fatalnost doista ostavio u pozadini i sakrio njezine mane, dok s druge strane Kovačić Lauru na početku predstavlja kao milu i dragu, opisuje njezino loše djetinjstvo te ona na kraju postaje najpogubnija žena po sve njegove likove.

6. "Uzoran" život Ane Karenjine

" Ana Arkadijevna Oblonska, udata Karenjina, u aristokratskoj hijerarhiji nosi titulu kneginje te pripada najvišem peteburškom društvu".¹³ Na samom početku roman Tolstoj Anu spominje tek kao nekoga tko će doći pomoći bratu da ga žena ne ostavi radi preljuba. Ne saznajemo ništa o njezinom djetinjstvu, jer ona i njezin brat Stiva nikada ne spominju ni oca ni majku: povremeno neke ujake i stričeve.

Ona je svugdje prihvaćena, vedra i nasmijana osoba. Tolstoj ju je naumio predstaviti kao nekoga tko nije suhoparan, nekoga tko odskače od mase, mogli bismo reći "sunce usred mraka društva". Na samom početku Anu "moramo" zavoljeti, no već kod njezina nagovora Stivine žene da mu oprostí prevaru Ana, možda, u očima čitatelja prestaje biti oličenje svega najboljeg koje se "usadilo" baš u jednu osobu.

Autor je odmah dao naslutiti kako Ana neće imati veze s ponašanjem žena u ono vrijeme, da će biti drugačija i buntovnija. Prilikom Stivinoga čitanja žurnala, Tolstoj iznosi možda najbolje objašnjenje samog lika Ane kroz opis stanja društva: "prema našem mišljenju opasnost nije u prividnoj revolucionarnoj hidri, nego u nepopustljivosti tradicionalizma koji koči napredak".¹⁴ Iz ove se rečenice očituje Ana naspram svoga zakonitoga muža Aleksija Karenjina te naspram čitava društva.

Ona i njezin muž vodili su klasičan život bogatih ljudi. Bio je on čovjek koji je puno radio, kojega su ljudi poštovali i cijenili te držali za jednog izuzeto dobrog čovjeka. Odlazio bi i Aleksije na večere, u kazališta, na opere, no nikako nije bio otvorena i društvena osoba poput Ane iako se ni ona baš nije voljela eksponirati kao što je to ranije radila. Volio ju je, ali na jedan poseban način, način koji nju nije uspio zadržati u braku.

Voljela je Ana svog sina kojega je od milja zvala Serjoža. S njim je osjećala neko posebno čuvstvo ljubavi koje ju je ispunjavalo i davalo joj snagu da ostane u braku koji je, svakako bio postojan i naoko najsređeniji, ali u suštini bez ikakvih većih strasti i emocija. Ana nije davala

¹³ Stojnić, Milosava, *Ana Karenjina Lava Tolstoja*, pkd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Begorad, 1983., str. 86

¹⁴ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Europapress holding d.o.o., Zagreb, 2010., str. 11

znakove koji bi ukazivali na to da bi se njezin brak mogao raspasti, sve do trenutka kada je upoznala Aleksija Vronskoga. Tada ona postaje preljubnica koja se do određenog trenutka skrivala i pred mužem i pred svijetom.

Ana puca pod pritiskom te svome mužu priznaje kako voli drugog čovjeka te kako je jedino i samo s njim sretna. Karenjin joj sve to oprašta te u razgovoru s drugima dobiva "upute" kako ne pustiti Anu jer će bez njega propasti.

Karenjin je dobrostojeći državni službenik, dok je s druge strane i Vronski imao novca, ali je vrlo lako upadao u materijalne krize. Karenjin je bio ozbiljan gospodin sa izgrađenim životom i karijerom koja samo napreduje, dok je Vronski odbio ponudu za napredak radi toga da bude s Anom. Ovdje jasno vidimo sraz ozbiljnoga čovjeka s dječarcem koji na početku živi s Anom kao da su jedini i sami na svijetu, ne razmišljajući o posljedicama koje će im donijeti njihovo ljubovanje.

Ana se, otkada je upoznala Vronskoga, niti u jednom trenutku nije dvoumila oko njih dvojice te možda racionalno sagledala i uvidjela koliko su joj stvari i ljudi koje je imala pored sebe u suživotu s Karenjinom bili doista dragi i potrebni. Kada čitamo to djelo, u trenucima kada je Tolstoj opisivao Anu i Vronskoga možemo steći dojam da se radi o dvoje tinejdžera koji su spremi ostaviti svoj čitav život radi strasti i vlastitih užitaka.

Suzdržanost Karenjina, upornost Vronskoga i živahnost Anina rezultirali su fatalnim događajima, ali ponajviše po samu Anu koja se na kraju ne uspijeva snaći u situacijama koje je stvorila sama svojim odlukama.

Anino fatalno ponašanje i u pojedinim trenucima fatalno ponašanje života prema njoj samoj uvelike je rezultiralo ličnosti koju možemo svrstati u fatalne žene realizma.

7. Laura" u raljama" života

Kovačić nam je dopustio da o Laurinu djetinjstvu i životu prije dolaska kod Mecene saznamo mnogo. Laura je imala poprilično dobro djetinjstvo uz svoga oca i staricu koju je zvala Ivana. Ona se brinula za Lauru i većinu ju je vremena odgajala dok je njezin otac radio. Brzo je Laura ispriopovijedala Ivici kako je otac ostao bez novca te su se morali preseliti u mali, ne tako krasan stančić.

"Jednom, držeći me na koljenima, privinu me iznenada na svoje grudi i stade jecati. - Oče, što je tebi? - Obuze me djetinjski strah, uhvatim ga oko vrata, pa i ja proplakah i ljuta bol srva mi srce, a da nijesam dokučivala zašto. - Laurice, ti ćeš ostati sama na svijetu... sama... oh, pa što ćeš sama siročče moje?"¹⁵ Iz ovoga dijela teksta uviđamo sudbinu koja čeka Lauru te nimalo lako djetinjstvo. Naravno, kako je otac rekao tako je bilo. Umro je na spavanju u njihovom novom stanu te je Laura pripala na čuvanje gazdama stana.

Imali su oni sina, Laurina vršnjaka, Ćorka, Ferkonju. Odmah pri prvom susretu Ferkonja je počeo pokazivati agresivnost prema Lauri. "Šuti! - Opali me Ferkonja po ustima. - Šta će tebi puceta? Ta ti si moja žena. Zar nam nije tako mama rekla?"¹⁶ Bojala se ona njega, no kako je vrijeme odmicali postali su si dragi i vrlo su se povezali. Vrijeme je odmicalo, a Laura je rasla u njihovome domu. Nije joj bilo lako jer je i Ferkonjin otac bio grubijan i prilično neugodan čovjek. Živjela je ona tako dugo, bez majke, bez oca, bez ikoga svoga sve do jedne avanture u koju je pošla s Ferkonjom. Poslali su ih Ferkonjini roditelji da idu na izvor po vodu. Međutim, zalutaju oni i već se smrači, a Ferkonja iskoristi priliku da ju proba napastovati gdje se ona odmakne i izvrijeđa ga. Nakon toga je krenula sama nazad, ali se po putu spotaknula i negdje na sred šume pala. To je bio zadnji put (u tom periodu) da vidi Ferkonju i ljude s kojima je živjela. Starica Huda koju je upoznala odvela ju je u kuću bogatoga Mecene kako bi se materijalno pobrinuo za nju.

U Meceninoj kući biva njegova ljubavnica, iako je slovila za nećakinju. Gadio se Lauri svaki fizički kontakt sa njezinim skrbnikom, no nije imala dugog izbora. Napokon, u kući

¹⁵ Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 144

¹⁶ Isto, str. 148

upoznaje đaka Ivicu u kojeg se zaljubi, ali ga istovremeno i zadirkuje i izruguje radi njegova podrijetla sa sela. Bivaju oni sretni i zaljubljeni sve dok iz Laure ne počnu izlaziti njezini zli nagoni, njezine pokvarene misli i "apetiti" za uništavanje muškaraca. Imala je sposobnost osvojiti svakoga muškarca te je to vrlo dobro iskorištava.

Fatalna je to žena koja je odrasla u teškim uvjetima, koja gotovo nikada nije imala svoga doma, koja je ovisila o drugima te su se sve te situacije koje je Laura proživjela odrazile na formiranje nje kao osobe. "Ona mi se nasmiješi rajskim, požudnim osmijehom, a u crnim očima usplamsa joj strast i hladnoća, neopisivo milje i ljut prezir, anđeoska dobrota i zmijska zloba... sve to u jedan tren..."¹⁷ Iz ovog Ivičinog opisa Laure, odnosno doživljaja kada ju je prvi puta ugledao možemo već na prvi mah zaključiti da je ovo izvrstan opis fatalne žene. Prenesene su crte njezinoga fizičkoga izgleda, ali i energije koju "sije" posvuda svojom prisutnošću. Nadalje, u samome romanu skriva se pregršt opisa i Laurinih citiranih riječi iz kojih možemo zaključiti je li ona uistinu samo fatalna žena ili je možda ipak, u jednom trenutku bila žrtva; žrtva loše sudbine i loših ljudi.

¹⁷ Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 57

8. Ana pod krinkom žrtve

Kao što je već rečeno u poglavljima prije ovoga, Tolstoj je svojoj Ani podario pregršt iznimno dobrih osobina koju su stvarno, po njegovoj želji, završile u prvom planu njezine ličnosti. "To je žena izuzetne elegancije, otmenosti duha, obrazovanja, inteligencije i, nadasve, žena duboko profinjene senzibilitnosti."¹⁸ U gotovo svim literaturama koje su obradile lik Ane nailazimo na ovakve epitete, a oni upućuju samo na to da je ona bila, pa gotovo osoba bez mane.

Od kako je lik Ane stvoren, od tada je ona sinonim za nešto neshvaćeno, iskreno, bolno i razarajuće. Tolstoj je nju kreirao i u nju usadio svoju borbu sa svijetom (iako je to učinio i s Levinom, na način malo sličniji muškarcima). Ana je otpor i bunt, otpor protiv svih normi i pravila, protiv društva. Vođeni tom logikom dolazimo do jako važnog pitanja: zašto je Ana žrtva sustava ako je sve godine prije nego što je upoznala Vronskoga uživala status dobrostojeće i općeprihvaćene supruge državnoga službenika?

Druga strana Tolstojeve medalje za izuzetnu kreaciju Ane kao žrtve nepobitna je. Koliko je ona doista žrtva te koliko je doista ona i uolikoj mjeri lik nad kojim bi se trebali sažaliti? Naravno, neupitna je njezina uloga i žrtve, ali uz nju valja Ani dodati još pokoju. Žrtva je kada bismo uzeli u obzir Karenjinovo odbijanje davanja razvoda Ani, kada je u jednom trenutku dobila zabranu vidjeti svoje dijete iako je i to prekršila.

Anin brak sa Karenjinom u životu joj je bio od velike koristi. Uz njega se "penjala" sve više na ljestvici bogatih žena još bogatijih muževa. Život joj nije bio ništa drugo doli naručivanja krpica, primanja pozivnica i slanja istih te uživanje sa svojim sinom Serjožom. Vodila je život na kakvom joj je mogla pozavidjeti svaka žena potkraj 19. stoljeća. Njoj takav život nije u potpunosti odgovarao, no o njemu je šutjela i živjela je život koji je mogla promijeniti na puno različitih načina, ali nije.

Njezin bunt Tolstoj očituje kroz preljub. Preljub kojeg na početku čini u tajnosti iako od početka romana slovi za iskrenu osobu koja nikada nije mogla šutjeti istinu ma kakva ona bila. Priznala mu je nakon puno vremena i to potresena emocijama i brigom za Vronskoga. Da

¹⁸ Stojnić, Milosava, *Ana Karenjina Lava Tolstoja*, pkd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983., str. 86

se trka nije održala i da Vronski nije pao, možda bi Tolstoj i dalje Anu držao neiskrenom i do te mjere buntovnom da već prelazi u kategoriju fatalne žene.

"- Ne, niste se prevarili - reče ona polagano, pogledavši očajno njegovo hladno lice. - Niste se prevarili. Bila sam i nisam mogla biti ne očajna. Slušam vas, a mislim na njega. Ja ga ljubim, ja sam njegova ljubavnica, ne mogu vas podnositi. Bojim vas se i mrzim vas...Činite sa mnom što hoćete." ¹⁹ Iz ovoga možemo zaključiti koliko je Ana u pojedinim trenucima iskakala iz svoga kalupa pristupačne osoba koja ima takta. Na ovaj način uvrijedivši muža koji joj, na koncu, nije učinio ništa; dapače, sumnjao je na preljub i šutio, dokazuje njezino samoljublje i nemar prema drugima. Podilazio je njezinim očekivanjima njegova ponašanja i ugadao njezinim unutarnjim potrebama. Nakon ovoga priznanja, slijedi njezin plač gdje nas Tolstoj opet pokušava uvući u priču o žrtvi, iz koje nas je, barem na trenutak izvadilo njezino priznanje i sažaljenje nad Karenjinom.

Doista, kroz čitav roman, od trenutka kada Ana rađa curicu koja je plod ljubovanja s Vronskim, gotovo svako njezino obraćanje koje navodi Tolstoj puko je žaljenje i oplakivanje same sebe. Na prvi mah, svaki čitatelj bi se sažalio nad svim njezinim izgovorenim mislima, ali kada se zaviri u dubinu Ana je samo sebi, čitavo vrijeme, pokušala udovoljiti.

U nastavku će biti potkrijepljene svake sumnje u Aninu fatalnost koja čitatelju svakako nije ponuđena površinski. Niti jedna osoba nije samo dobra ili samo loša. Plošno karakteriziranje koristi se samo kao tehnika, a na čitatelju je da otkrije nesumnjivo postojeće mane pa i najboljih likova unutar djela.

¹⁹ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, Biblioteka ruski klasici, Zagreb, 2010., str.205

9. Zapečaćena fatalnošću

Kao što smo za Anu rekli kako je njezin lik u svjetskoj književnosti otisnut kao lik žrtve, isto tako vrijedi i za Lauru u hrvatskoj književnosti; osim što je ona zapamćena kao fatalna žena bez mogućnosti "pomilovanja". Neminovna je i neosporiva njezina fatalnost koju potvrđuju njezina nedjela, ali i Kovačićeve opise Laure iz očiju ostalih likova u djelu.

Ne bismo smjeli niti u kojem slučaju isključiti opciju da je Laura, za svoga života postala fatalna potaknuta nekim ružnim događajima koji su spomenuti ranije. Njezino iznimno teško djetinjstvo ponukalo ju je da se počinje braniti od onih koji joj žele zlo, ali je ta njezina obrana otišla predaleko pa se pretvorila u napad.

Jovan Hranilović, hrvatski književnik i književni kritičar, rekao da je Laura vrlo vjerojatno biti lik iz pučkih priča. Doista, njezina je priča klasično bajkovita: ona ostaje bez roditelja, udome ju zli ljudi, bude maltretirana, uspijeva se spasiti, ali dolazi na još gore mjesto itd. Na kraju niza loših događaja po Lauru ona postaje okrutna, nemilosrdna te osvetoljubiva ne dobivši ono što je naumila.

Njezin lik može utjerati strah u kosti, ali samo promatrajući ga od trenutka kada Ivica odlazi iz grada. Ona je prema Ivici u većini slučajeva bila izuzetno nježna i dobra. Osjetila je njegovu ljubav odnosno ono što joj je nedostajalo čitava života. Netko tko će je voljeti i cijiniti kao cjelinu, a ne samo kao žensku osobu koja izgleda zavodljivo.

Jakši Čedomilu je nevjerojatno kako je jedna naivna i nevina djevojka, koja je bila takva još na putu ka Meceni, odjednom postala bludnica. Jelčić nam kazuje kako je čitavo objašnjenje tomu lako čitljivo iz ulomka koji prikazuje susret Laure i Ivice.²⁰ Bila je izuzetno dobra i smirena te vesela zbog susreta s Ivicom skroz dok on nije spomenuo Mecenu i upitao ju da li mu je ona rođakinja.

²⁰ Jelčić, Dubravko i drugi, August Šenoa, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 65

Luro, sestro, jao meni, jednoga samo da nije... štićenica i rođakinja toga staroga Mecene!
... Rođakinja!? Ona skoči, problijedi u licu i posivi, a ustašca joj stade stezati neka užasna
trzavica... - Zbogom! - odsiječe kratko. - Vi ne razumijete mene - vi ne znate ništa
gospodičiču moj! Zbogom! Učite... učite... - I ona me pusti leteći tihim i žurnim koracima
u Mecenin dom.²¹

Bila je po ovom sudeći Laura osoba koju je počela sustizati teška i turobna misao o tome što je sve prošla i kako je ponovno došla u ruke nekoga tko će se njome samo okoristiti. Sve ju je to razljutilo i promijenilo, a Laura je bila u godinama kada dolazi do posebnih promjena ponašanja i shvaćanja stvari oko sebe. Kovačić joj je dao 16 godina, kako bi ta njezina promjena još više došla do izražaja i kako bi bila logičnija.

Lauru pamtimo po "zadnjim" stranicama knjige, po njezinoj zloći i buntovništvu, no svakako ju je bitno analizirati uzevši u obzir i njezin raniji život, njezine teške dane koje je proživljavala od djetinjstva, pa i u trenucima kada svoju turobnu prošlost prepričava Ivici.

²¹ Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 139

10. Ana Karenjina kao skrivena "femme fatale"

U čitavom romanu postoji vidljiva opreka između sela i grada, čiji su nosioci Levin i Ana. "Ona nosi uglavnom temu grada, bogatstva, nesreće, moderne sredine, nerada, dosade ..."22 Upravo pri spomenu grada tih sedamdesetih godina devetnaestoga stoljeća možemo naslutiti kaotičnu situaciju te ono nešto pogubno što mora proizaći iz loših duševnih stanja stanovnika grada.

Nadalje, beznadnost možemo osjetiti u trenutku kada spoznamo da je Tolstoj lošu sudbinu dodijelio upravo ženi iz visokoga društva. Ženi koja je tamo pripadala, ali je sve više spoznavala kako to ne želi. Ana je, kao što je to već bilo rečeno, za života bila lišena svakog oblika rada, što je još više oslobodilo put njezinim negativnim mislima i promišljanjima o vlastitu životu uopće.

Nakon Anina upoznavanja i koketiranja s Vronskim, ona postaje svjesna svojih osjećaja iako je zdušno pokušavala pobjeći od njih. Omamljena novim čuvstvom, uzbuđenjem i simpatijom povjerava se Doli pa kaže: "Nisam ja čudna nego zla. To se događa sa mnom. Sve mi dolazi da plačem. To je vrlo glupo, ali to prolazi - reče Ana brzo i nagne zarumenjelo lice k torbici, u koju je slagala noćnu kapicu i rupčić od batista... Tako mi se nije dalo putovati iz Petrograda, a sad mi se odavde ne da."23 Svjesna svojih osjećaja Ana se čas krivila, a čas prepuštala i radovala osjećaju koji joj je postajao sve bliži, ali i draži. Upitala je Doli zašto su se ljudi dogovorili da je kvare. Izrekavši to potvrdila je promjenu koja je nastupila u njezinu pogledu na život.

"- Ta kakav bi ti skelet mogla imati? U tebe je sve jasno- A ipak imam - Reče najednom Ana i lukav, podrugljiv smiješak skupi joj neočekivano nakon suza usne"24 U ovom dijelu uvidamo kako Ana počinje uživati u svojim grešnim mislima i namjerama koje joj kolaju mislima još od one večeri kada je s Vronskim prvi puta stupila u fizički kontakt; pa makar to bio i samo ples.

Govoreći Doli kako je kriva što Kitty nije došla na objed potvrđuje svoje koketiranje s muškarcem koji je gotovo već pripadao drugoj ženi, i to onoj s kojom je Ana ostvarila

²² Stojnić, Milosava, *Ana Karenjina Lava Tolstoja*, pkd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983., str. 17

²³ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Zagreb, 2010., 95

²⁴ Isto, str. 96

simpatije na prvi pogled. Sumnjala je u se iako to nije htjela priznati. Prestala si je ona vjerovati i počela se prepuštati strastima koje nikako nisu priličile njezinu statusu. Također, uživala je u Dolinim riječima, koje su jasno govorile kako je Vronski zaljubljen u nju, iako niti to nije htjela pokazati.

Vrativši se doma u Petrograd Ana se, baš kao što je to i priželjkivala, susrela sa svojim sinom. Na prvi kontakt s njime, nije osjetila ono čuvstvo koje osjećaju majke. " I sin je isto kao i muž proizveo u Ani osjećaj nalik na razočaranje. Zamišljala ga je boljim nego što je doista bio."²⁵ Bilo je to doista čudno i neočekivano, s obzirom na to da je živjela za trenutke sa svojim sinom koji joj je bio najsvjetlija točka u njezinu životu. Očigledno Anu više nije zadovoljavalo ništa što nije imalo veze sa Vronskim, ali samo u momentu dok je bila pod vlašću svojih grešnih misli. Par trenutaka nakon razočarenja u vlastitoga sina, Serjoža na Anu počinje djelovati umirujuće i spokojno. "Ana je osjećala gotovo tjelesni užitak osjećajući njegovu blizinu i milovanje i moralno umirenje, kad je susretala njegov prostodušni, povjerljivi i zaljubljeni pogled i kada je slušala njegova naivna pitanja."²⁶ U njegovoj dječjoj nevinosti našla je utočište od svoje moralne mrlje koja ju je proganjala i nikako je se nije mogla, ili sad već nije htjela, riješiti. Dobro je osjećati se "čistim" i imati mirnu savjest. Ana je taj osjećaj potpuno zanemarila radi onoga što je osjećala prema Vronskom.

U njihovu odnosu on je bio taj kojega je mučio njezin položaj i status u društvu. Htio je promijeniti te joj ukazati na stvari koje nisu dobre, no ona je uporno odbijala prihvatiti bilo kakvu sugestiju. " Jednom prilikom, kada je pokušao razgovarati s njom o tome kao da je u tom bilo nešto takvo, što ona sebi nije mogla razjasniti, kao da je, čim je počinjala govoriti o tom, ona, prava Ana, odlazila nekamo u se, i javljala se druga, čudna, tuđa žena, koje nije ljubio, koje se bojavao i koja mu se opirala."²⁷ Mijenjala bi Ana svoju narav i ponašanje prilikom svakog razgovora koji joj nije odgovarao. Branila bi se napadom na čitavo društvo i žaljenjem same sebe.

Kako su im prolazili dani zajedničke sreće, Ana je sve više željela imati kontrolu nad životom svoga ljubavnika. Uvijek kada bi on odlazio i zadržavao se negdje ona bi počela sumnjati da je vara, da mu je prestala biti zanimljiva i privlačna. Opet, opet vrag! - reče

²⁵ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Europapress holding d.o.o., Zagreb, 2010., str 105

²⁶ Isto, str. 105

²⁷ Isto, str. 182

Vronski, primivši je za ruku, koju je položila na stol i ljubeći je. -Da, ali ja ne mogu! Ne znaš kako sam se izmučila čekajući te! Mislim da nisam ljubomorna. Nisam ljubomorna; ja ti vjerujem, kad si ovdje, sa mnom. Ali kad negdje sam provodiš svoj meni neshvatljiv život...²⁸

Baš kao i sve žene, i ona je u trudnoći bila za stupanj napetija i slabijih živaca. Bilo je to za shvatiti i razumjeti, pogotovo nakon sna koji joj je kazivao kako će se razboljeti i pri porodu umrijeti. Vronski joj je pokušao objasniti kako je to samo san i ništa ne predstavlja i ne znači. Ana je i dalje bila radila i mislila po svom, ali upravo iz razloga da se nad njom sažale i da joj nitko ne zamjeri njezina duševna stanja ako će uskoro, kako god, umrijeti.

U vrijeme dok je Ana, nakon poroda, vrlo slaba ležala u krevetu i očajavala i jadikovala nad samom sobom, poslala je pisamce Aleksiju Aleksandroviču Karenjinu u kojem je pisalo "Umirem..."²⁹. Upoznajući Anin lik, bilo je potpuno jasno kako je znala da će ovom porukom, koja se sastoji od jedne riječi, ali toliko teške i turobne riječi, "slomiti" Karenjina te da je nemoguće da njegova dobra duša zanemari takvo što i smjesta se ne pojavi kod nje. Iako, u samom tekstu njezine sumnje u njegov dolazak postoje, znala je Ana duboko u sebi što očekuje i to potvrđuje kasnijim riječima koje samo hvale Karenjina i veličaju ga kao dobru i plemenitu osobu. "Ne, ne, otiđi, ti si suviše dobar!"³⁰ rekla mu je nakon svoga monologa koji je uslijedio:

Ne čudi mi se. Ja sam ona ista... Ali u meni je druga, ja se nje bojim, ona je zavoljela onog, pa sam te htjela zamrziti, ali nisam mogla zaboraviti onu koja je bila prije. Ona nisam ja. Sad sam prava ja, ja sva. Sada umirem, znam umrijet da ću umrijeti, upitaj njega... Jedno mi je potrebno: oprosti mi, oprosti potpuno! Ja sam strašna, ali dovilja mi je rekla: sveta mučenica - kako su je zvali? - bila je i gora.³¹

Za vrijeme koje je prolazilo u Aninoj trudnoći i oporavku možemo slobodo reći da je vrijeme psihičke dekadencije, njezine moralne dekadencije te nagli prekid agilnosti njezina duha, koja je bila izuzetno izraženija kada je Ana bila u mirnom braku sa svojim zakonitim suprugom. Svjesna je bila i ona toga ponekad, ali samo u trenutcima dok je "bolovala" i dok joj se cijeli život vrtio po glavi. Depresivna razmišljanja obuzela su njezine misli, a posebno

²⁸ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Zagreb, Europapress holding d.o.o., 2010., str. 344

²⁹ Isto, str. 391

³⁰ Isto, str. 394

³¹ Isto, str. 394

nakon što se s Karenjinom dogovorila kako neće viđati Vronskoga, odnosno kako on neće dolaziti u njihovu kuću. Odjednom su prestala sva lijepa osjećanja koja su se nakratko vratila o mužu te ga je opet zdušno počela mrziti. "- Čula sam da žene ljube ljude pače zbog njihovih pogrešaka - počne iznenada Ana - ali ja mrzim njega zbog njegove kreposti. Ne mogu živjeti s njim. Shvati, njegov izgled tjelesno djeluje na mene, ja ću poludjeti."³² Mrzila je Ana svoga supruga upravo jer ona nije bila poput njega. Slovila je za takvu, ali je svima dokazala kako je nešto potpuno suprotno; postala je onaj netko tko je čučao u njoj i tek se sada uzdigao. Postala je onaj netko loš, netko tko uništava i povrjeđuje i većinu vremena misli isključivo na samog sebe.

Tolstoj na samom početku drugoga dijela romana zapisuje prvo Anino suptilno koketiranje s drugim muškarcima. "On prije nije poznavao Anu i bio je preneražen njezinom ljepotom, i još više onom jednostavnošću s kojom je primila svoj položaj. Porumenjela je kad je Vronski uveo Goljeniščeva."³³ Bilo joj je iznimno važno da se svidi prijateljima svoga dragoga te da na njih ostavi dojam vrlo agilne i čvrste osobe. Ana je vrlo slobodno komunicirala s njegovim prijateljem, pa čak na trentke potpuno zanemarujući Vronskoga.

Nakon što je već ostavila muža i krenula s Vronskim u Italiju kako bi živjeli mirnim zajedničkim životom počinje Vronski, nakon nekog vremena, osjećati da mu ona ljubavna čuvstva koja je osjećao prema Ani, sve više slabe, a postaju intenzivnija ona negativna. Iako, dok čitamo tekst učini nam se njezina situacija puno bolja otkako je otišla iz Peterburga. Prilikom jedne od njihovih prepirki Ana, uza sve prijašnje pute kada se krivila zbog toga što je napravila, priznaje kako joj nije žao ni zbog čega. "Zar se ja kajem za ono što sam učinila? Ne, ne i ne. I kad bi bilo opet isto iz početka, bilo bi isto. Za nas, za mene i za vas, važno je samo jedno: ljubimo li mi jedno drugo. I drugih obzira nema."³⁴ Vrlo je zanimljiva konstrukcija Anine rečenice gdje sebe stavlja ispred njegova imena. Mislim da i u tome možemo pronaći dokaz kako je Ana, kroz čitavo vrijeme, mislila samo na vlastite užitke i vlastito dobro.

To je Vronski osjetio i "prvi put osjećao protiv Ane zlovolju, gotovo srdžbu zbog njezina umišljenog neshvaćanja svoga položaja."³⁵ Nije ju više mogao smiriti na duže od par sati, nije

³² Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Europapress holding d.o.o., Zagreb, str. 408

³³ Isto, str. 28

³⁴ Isto, str. 108

³⁵ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 2. dio, Biblioteka ruski klasici, Tolstoj, Europapress holding d.o.o., Zagreb, 2010., str. 108

ju uspijevao uvjeriti kako je sve što joj sugerira za njezino dobro i na koncu za njihovo zajedničko dobro. Sve učestalije Anine promjene raspoloženja činile su još kaotičniju sliku njezina života koji je svakim danom postajao sve apsurdniji, a ona neprepoznatljiva.

Počela je Ana o svemu slobodno razmišljati i prestala se kriviti zbog bilo čega što osjeća. Nakon susreta sa svojim sinom, kada se vratila u svratište opet je ona počela preispitivati svoj položaj i da li je sve savršeno kao što bi joj se na trenutke učinilo dok je provodila vrijeme s Vronskim. Dojilja Talijanka odmah joj je dovele njezinu kći pa nam Tolstoj piše kako je bilo nemoguće odoljeti joj; i poljubiti ju i nasmiješiti joj se..."I sve je to Ana i učinila: i primila je za ruke i ponukala je da poskakuje i poljubila njezin nježni obrazić i ogoljele laktiće; ali na pogled tog djeteta bilo joj je još jasnije da ono čuvstvo, koje je osjećala prema njoj, nije bilo ljubav u usporedbi s onim što je osjećala prema Serjoži."³⁶

Anino čuvstvo bilo je jače prema Serjoži, a bila ga je spremna ostaviti radi ljubavnika i sreće s njim. Ovdje svakako možemo uočiti manjak majčinskih osjećaja odnosno izuzetnu hladnoću prema biću koje ovisi o tebi. Malu Anu odgojile su druge žene koje su za to bile plaćene dok je Serjožu odgojila većinski sama Ana i na kraju ga ostavila. Može nam se lako stvoriti slika o njoj kao o ženi bez osjećaja odgovornosti i brige za druge, ali izuzetno sebi najbliže osobe. Tu je evidentno kako je i Tolstoj po pitanju majčinstva, od Ane htio napraviti sve samo ne dobru majku.

Žrtvu koju je majke podnose radi vlastite djece on shvaća kao potpuno prirodnu ženinu funkciju. Kad se definitivno odriče porodice i teži ka ostvarenju svoje lične sreće, Ana Karenjina se najpre odriče te žrtve, počinje voditi brigu samo o sebi, svom spolnjem izgleda i šarmu, svojoj dopadljivosti za druge i privlačnosti za svog muža.³⁷

Na temelju majčinstva možda je ponajviše možemo svrstati u red fatalnih žena; onih koje su jednom bile izuzetne osobe, ali ih događaji ili vlastiti osjećaji preokrenu i one se mijenjaju.

Nadalje, prativši tekst uočavamo još jednog muškarca u kojem je Ana vidjela nekoga tko se u nju "zaljubio" te nekoga tko bi je tako mogao i gledati i slušati. Bio je to također jedan od

³⁶ Isto, str. 103

³⁷ Stojnić, Milosava, *Ana Karenjina Lava Tolstaja*, pkd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983., str. 67

prijatelja Vronskoga. Veslovski ih je posjetio upravo u vrijeme kada je kod njih bila i Darja Aleksandrovna (Doli) te je i ona primijetila njegove poglede usmjerene ka Ani. "- Da, uistinu ću ti reći, nije mi se svidio ton Veslovskoga - reče Darja Aleksandrovna, želeći promijeniti razgovor. -Ah, nipošto! To draška Aleksija i ništa više; no on je dječak i sav je u mojim rukama; razumiješ li, ravnaj njime kako hoću."³⁸

Zadnji njezin susret i simpatija koju je za života ostvarila, naravno, ne slučajno, dogodio se s Levinom. Levin je kroz čitav roman njezina druga strana, ili ona njegova; ona je ženski bunotvnik, a on muški "revolucionar". Njihov je susret ono nešto što je Tolstoj svakako priželjkivao zemlji u kojoj je živio. Priželjkivao je susret bunta i dobrog razmišljanja i hodanja u dobrim pravcima. Bilo kako bilo, on je nju opazio na poseban način i bila mu je posebno privlačna i odbojna u isto vrijeme. Gledao je njezin portret i nije mogao ni o čemu drugom misliti.

Ustala mu je u ususret, ne skrivajući svoje radosti što ga vidi. I u tom miru, kojim mu je pružila ruku, upoznala ga s Vorkujevom i pokazala riđu ljepuškastu djevojčicu koja je tu sjedila za ručnim radom i nazivala je svojom gojenicom, bile su Levinu poznate i ugodne kretnje žene visokoga društva, svagda mirne i prirodne.³⁹

Njihove su simpatije bile snažne te kako je vrijeme sve više odmicalo Levinove su zamjerke Aninu ponašanju prestajale postojati. Odjednom je shvatio sve što je ona radila i pokušao ju je razumjeti. Dugo nakon njihova susreta Levin ju nije mogao izbaciti iz glave te to nije uspio sakriti niti od vlastite žene. Ana je po muškarce djelovala tako omamljujuće. Nešto je od toga bilo prirodno, ali je za simpatije koje je osvajala kod muškoga roda bila jednim dijelom i sama zaslužna. Godilo joj je osjećati se poželjnom i privlačnom.

Na koncu svega, Ana ogorčena smjerom u kojim joj je pošao život, potaknuta osjećajem samoće i nevoljenosti žene, ne ostvarivši točno ono što je naumila, odlučila se ubiti. Baca se pod vlak klečeći, baš u položaju iz kojeg izgleda da se lako može vratiti. Ne znamo da li bi to Ana učinila da je vlak došao samo sekundu kasnije, ali nam upravo zbog njezina samoubojstva ostaje jedna od najpopularnijih i najintragantnijih sudbina u književnosti.

³⁸ Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 2. dio, Biblioteka ruski klasici, Europapress holding d.o.o., Zagreb, 2010., str. 199

³⁹ Isto, str. 253

11. Najfatalnija žena hrvatske književnosti

Femme fatale u Kovačićevu romanu upoznajemo tek pred sredinu romana, kada je upoznajemo i sam glavni junak, zapisničar dnevnika Ivica Kičmanović. Laura je lik koji je kreiran naturalistički, sa svim svojim najmračnijim stranama. " Laura, taj demonski lik žene razgorjelih strasti, koja je - i to smo već rekli - bila u stvari ta sudbina Ivičina, njegova zla kob, bujna, čulna, bezdušna Laura..."⁴⁰

Kroz čitav roman pratimo njezino nedolično ponašanje naspram muškaraca koji su se nalazili oko nje. Shvaćala je Laura što muškarci od nje žele (u ovom slučaju svi osim Ivica) pa ih je zavodila i činila im zlo. Iako za nju ne možemo reći da je protagonistica ovoga romana, svakako možemo reći da je možda i najupečatljiviji lik.

Prva njezina priča govori sasvim drugo o njoj. Ona je svoje djetinjstvo provela kao vrlo čedna i poslušna djevojčica koja nikada nije imala loših namjera. Prepričala je ona Ivici svaki detalj iz svoga života te, posebno nakon toga, nitko ne bi mogao zaključiti u kakvu se ličnost pretvorila te što je u stanju učiniti ta uplašena djevojčica koja je naglo odrasla i postala fatalnom ženom.

Prvo njezino veliko nedjelo u nizu bilo je trovanje Mecene; njenog skrbnika, ljubavnika, ali i oca što saznaje kasnije. Laura je tu samo pokrenula "krvavi" niz muškaraca kojih se rješavala. Doduše, dvojica kojih se "riješila" su joj se i zamjerala te nanosili svakakvu vrstu boli za njezina života. "Njezina još neviđena ljepota, njezino kreposno i skromno držanje sve je očaravalo iznenađivalo. Pa se nadaleko među pukom pronio glas o ljepoti i milini toga dražesnoga i divnoga ženskoga bića."⁴¹ Ovako su je doista vidjeli svi, i muškarci i žene, pa nije niti čudno što je u svakome trenutku mogla dobiti što je htjela. Vješto se skrivala iza prelijepog lica, iza prekrasne naravi koju je vješto mogla odglumiti toliko dobro da bi nekada i samu sebe mogla uvjeriti u to.

Kada je došla za Ivicom živjeti na selo, prvo su zajedno uživali u trenucima sreće i ljubavi, ali su se krili pod krinkom skrbnica i đak. Kada je ona s vremenom uvidjela što sve može napraviti na selu okružena "priprostim" seljacima podupirala je Ivicu da ode u grad i nastavi školovanje; i ovako bi joj tu gdje je samo smetao.

⁴⁰ Jelčić, Dubravko i drugi, August Šenoa, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 63

⁴¹ Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 303

Ona ga dapače sasvim snabdjela novcima i troškovima da se ne treba nikuda probijati i te očekivati živjeti od čije milosti [...] Poput more teške i tajne slutnje posvema oboriše đaka Ivicu na rastanku. Laura bijaše nekako hladna. Na njezinim usnama pomaljao se onaj zločinski poluprezir, a iz očiju lizaše onaj zmijski blijesak kakva već poznajemo u te glumice kada god se u njezinoj glavi roje nove osnove i u duši stvaraju nove odluke.⁴²

Upoznao je Ivica Lauru i pokušavao se micati osjećajima pomalo od nje. Laura je njemu iza leđa bila sa kanonikovim sinom Mihom, pa Ivica nije želio preći preko toga. Niti u jednom trenutku nije bilo upitno da li je voli, ali je jednostavno osjećao da, za svoje dobro treba krenuti dalje. Za njega se raspituje Anica, Mihina sestra kojoj se on jako svidio. Iako ga je Laura kao ljubavnika zataškala, nije dozvolila Anici da o njemu stvori lijepu sliku te da slučajno zaljubi u njega. "A, a! Ivica? Bože moj, ta on je đak! On je dječarac, a ja sam njegova štitnica... Što li tebi kopa po duši taj Ivica? Haj? No, no! - poče se prijetiti prstima prevrtljivka. " ⁴³

Anica joj pokušava objasniti kako je čula da su zaručeni te da želi samo čuti jesu li glasine točne. Laura se na to usplahiri pa joj odgovori: "O, ljudi, ljudi! Kavi li su ti ljudi? Dječarac, mala moja, dječarac! Ta on nije ni za tebe dorastao, a nekamoli za me. "⁴⁴ Anica ju pokušava razuvjeriti da je Ivica dječarac te ju zbog toga Laura izvrijeđa.

Kao što je i prije spomenuto upozna Laura nakon dugo godina i Ferkonju, ponovno. On je vrlo napadno i samodopadno reagirao pri njihovom susretu da se to Lauri čak i svidi. Prije njegova monologa o njegovu pravu na nju rekla mu je : "Ti si uzrok cijeloj mojoj kobi!"⁴⁵ Iz ove rečenice i njezine optužbe upućene ka njemu možemo zaključiti kako je Laura itekako bila svjesna svega što čini i da je to sve vjerojatno loše, ali nije više, u tim trenucima, mogla raspoznati to loše od silnoga užitka kojega je osjećala.

Miha joj je bio spočitao način života kojeg vode te joj kazuje kako nije siguran u njezinu vjernost i da ga to jako muči te da bi se rado vratio u selo i svome načinu života. Nije Lauri dugo nakon toga trebalo da se odluči zajedno sa Ferkonjom ukloniti Miha koji joj je smetao baš kao i dvoje prije njega. "Kola su jurila, konji rzali, a Ferkonja i Laura sjedahu ne

⁴² Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 318

⁴³ Isto, str. 348

⁴⁴ Isto, str. 349

⁴⁵ Isto, str. 374

progovorivši jedno s drugim ni crne ni bijele.... Stade svitati, no kiša lijevaše još jače da su naskoro sva kola prokislila, a i živi ljudski stvorovi na njima mokri su, kako se kao miševi."

Vrlo je lako Ferkonja Lauru mogao izbaciti iz takta, posebno iz mržnje koju je osjećala prema njemu još od djetinjstva. Pokušao ju je Ferkonja opet zavesti, no ona se na to razbjesni i zgrozi poput prave harambaše. "Miči se, bijedna kukavice! Rđo, miči se! Ne pantiš li kako u našoj družbi plaća glavom svaki nesretnik komu se poremeti pamet te se usuđuje dotaći ženskoga harambaše Lare!"⁴⁶ Tada je već vrlo sigurno prijetila Laura svakome tko bi napravio i jedan pokret koji joj nije odgovarao. Ismijavala je ona Ferkonjinu ideju da zajedno odu u bijeli svijet.

Riješila se Laura i njega te je nakon toga pošla u potragu za Ivicom kakvo bi ga pitala hoće li s njom u bolji život; daleko od svih poznatih ljudi i priča. Ivica ju, ne laka srca, odbija. Laura već tada kuje plan kako da mu se osveti zbog toga, ali nikako da njemu nanese fizičku štetu.

Ime razbojničkoga ženskoga harambaše Lare prenosilo se još više po svim krajevima, o okrutnosti i golemim i crnim zločinima te žene stvorile se čitave bajke. Groza i užas zaokupi i bogate i siromašne jer je taj ženski stvor u svojim razbojstvima mučio i žene, ubijajući i umarajući ih na najstrašnji način.

Ime je njezino utjerivalo strah u kosti. Po svuda je postala "spodoba" od koje hvata jeza i nemir. Laura je vanjštinom uvijek bila prekrasna, baš kao i svaka *femme fatale*. Važno je istaknuti koliko je njezin lik ostao ukorijenjen u red loših žena, ali onih kojima nije moguće odoljeti. Prema njenom liku istovremeno osjećamo i prijezir i simpatiju. Laura je i ubojica i nasilnica i preljubnica i prevarantica, ali u sebi krije nešto drugačije; nešto što ne bismo svrstali pod loše, nešto što nosi od samog svog djetinjstva - crta nevinosti. Definitivno, njezin lik intrigira i ostavlja bez daha.

⁴⁶ Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964., str. 382

12. ZAKLJUČAK

Ovaj rad se pozabavio temom fatalnih žena realizma na primjerima Ane Karenjine i Laure G. Kroz čitavo vrijeme proučavanja dobivamo sliku Ane koju možemo poistovjetiti sa Emom Bovary. I jedna i druga zanosile su se romanima koje su čitale i htjele biti poput njihovih junaka. Preljubnice u oba slučaja. Laura je također preljubnica iako nije bila u braku. Majčinski su osjećaji kod Ane poljuljani te nakon određenog vremena počinje misliti samo na sebe i svoje užitke. Takva je bila i Laura; nije marila ni za koga.

Razlika između njih dvije je što je Tolstoj, s obzirom da je uzeo damu iz visokog društva, morao je "u rukavicama" fatalno oslikati svoj lik. Diskretno i sa šarmom. S druge strane, Kovačić se nije susprezao te je svoju Lauru oslikao potpuno naturalistički, realno i surovo. Ana je svoje misli zadržavala za sebe, a ako bi ih i iznosila bilo je to u trenutku psihičke slabosti i puknuća koje ju je "tjeralo" izgovoriti stvari koje možda, prisebna, nikada ne bi mogla prevaliti preko usta.

Iznimno je bilo zanimljivo proučavati detalje njihovih života koje možda ne uočavamo svaki puta kada čitamo tekst. Tada obraćamo pažnju na radnju. Bitni su likovi i jedne i druge za same romane, za čitavo društvo onoga doba i za misli svojih kreatora.

Nadam se da je rad uspješno potvrdio naslov te da je dokazao kako su i jedna i druga fatalne žene. Oblikovane su na potpuno drugačiji način, ali koliko god načini ne bili kompatibilni osjeti se njihova sličnost i njihova zajednička crta odnosno dvije crte. S jedne strane naše su junakinje žrtve, a s druge su strane fatalne žene koje uvijek i svugdje dolaze do izražaja i željeli mi to ili ne, moraju nam se uvući pod kožu, a mi u njihove priče.

13. Literatura

1. Jelčić, Dubravko i drugi, August Šenoa, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski, Školska knjiga, Zagreb, 1993.
2. Kovačić, Ante, *U registraturi*, Zora, Matica hrvatska, 1964.
3. Nemeč, Krešimir, *Tragom tradicije: ogledi iz novije hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 1995.
4. Prosperov Novak, Slobodan, *Povijest hrvatske književnosti*, svezak II., Marjan tisak, Split
5. Solar, Milivoj, *Smrt Sancha Panze*, Golden marketing, Zagreb, 2006.
- 6.. Stojnić, Mila, *Ruski pisci*, knjiga II, Nastavna biblioteka, Sarajevo, 1974.
7. Stojnić, Milosava, *Ana Karenjina Lava Tolstoja*, pkd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983.
8. Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 1. dio, Biblioteka ruski klasici, Zagreb, preveo: Stjepan Kranjčević, 2010.
9. Tolstoj, Nikolajevič, Lav, *Ana Karenjina*, 2. dio, Biblioteka ruski klasici, Zagreb, preveo: Stjepan Kranjčević, 2010.
10. <http://www.hnk.hr/biografije/lav-nikolajevic-tolstoj/> (Pristup: 15. 8. 2017.)

14. SAŽETAK

U ovom se radu obrađivala tema fatalnih žena iz razdoblja realizma. Ana Karenjina i Laura G. predstavnice su realističke neshvaćene i osuđivane žene. Prvotni cilj ovoga rada bilo je dokazati da i jedna i druga pripadaju u već navedenu skupinu fatalnih žena. Po poglavljima je opisan sam realizam, zatim što je uopće pojam fatalne žene te na koje sve nailazimo prilikom čitanja djela kroz književna razdoblja. Zatim slijedi analiza Anina i Laurina života, te događaji u njihovim životima koji ih čine žrtvama. Na kraju slijede analize samoga teksta odnosno dijelova koji se odnose na likove unutar teksta. Ti likovi spominjali su Anu i Lauru, davali svoj sud o njima te su uvelike pomogli dokazati da su i jedna i druga fatalne žene.

Ključne riječi: L.N. Tolstoj, A. Kovačić, Ana Karenjina, Laura, fatalna žena, realizam

14. SUMMARY

In this thesis we come across a topic about two fatal women from a period of realism. Anna Karenina and Laura G. are representatives of the realistic, unapproved and judged women. The original aim of this thesis was to prove that both of the women belong in the already mentioned group of *femme fatale*. Throughout chapters is described realism itself, then the question about what is the term of the fatal woman and what fatal women do we come across by reading literary works through the literary time period. Afterwards follows the analysis of the text itself, that is the analysis of the parts that relate to the characters in the literary work. That characters mentioned Anna and Laura, giving them their judgment about them and helping them in proving that that both Anna and Laura are fatal women.

Key words: L.N. Tolstoj, A. Kovačić, Anna Karenina, Laura, *femme fatale*, realism